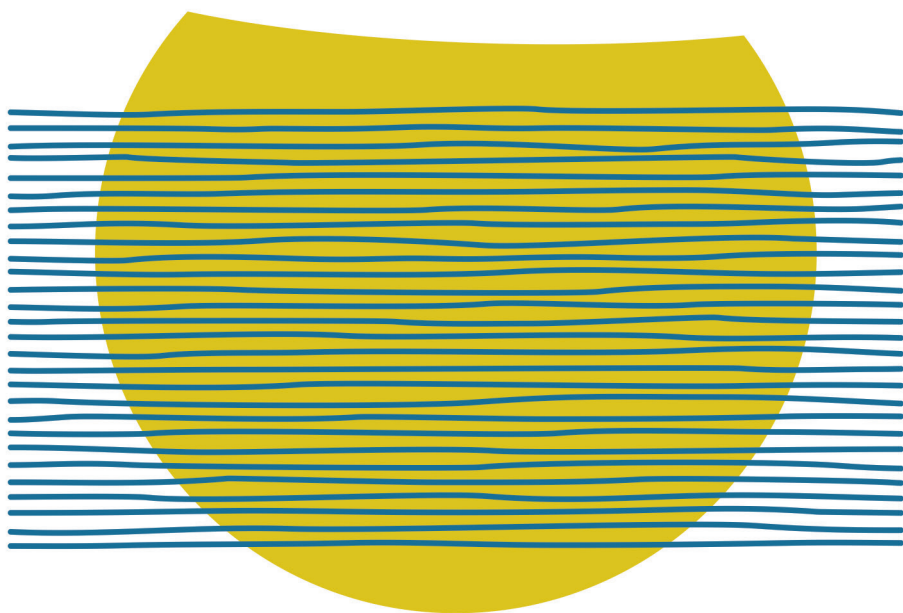

MALA ZAJEDNICA
VELIKA
SNAGA

VODIČ ZA VOLONTIRANJE U RURALNIM SREDINAMA

Mala zajednica - velika snaga

Vodič za volontiranje u ruralnim sredinama

Mala zajednica - velika snaga
Vodič za volontiranje u ruralnim sredinama

Izdavač:
DKolektiv – organizacija za društveni razvoj

Godina izdanja:
2022.

Pripremile:
Jelena Kamenko Mayer
Mirta Kovačević

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak:
Roberto Vukomanović

Naklada:
500 primjeraka

Svi izrazi u muškom rodu koji imaju rodno značenje korišteni u ovome priručniku uporabljeni su neutralno i jednako se odnose na ženske i muške osobe.

Vodič je nastao u okviru projekta „Snaga sudjelovanja – obrazovanje za volontiranje“, financiranog sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja, koji je tijekom školske godine 2021./2022. proveo DKolektiv – organizacija za društveni razvoj u partnerstvu sa školama:

Osnovna škola „Silvije Strahimir Kranjčević“, Levanjska Varoš
Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Komletinci
Osnovna škola „Ivana Brlić Mažuranić“, Strizivojna
Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Vodič je tiskan sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja.
Sadržaj ovog vodiča isključiva je odgovornost
DKolektiva – organizacije za društveni razvoj.

Hvala učiteljici i ravnateljicama koje su s nama podijelile primjere ostvarene suradnje škola s lokalnim zajednicama kroz volonterske akcije:

Snježani Matak, učiteljici razredne nastave u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“, Komletinci

Katici Novoselac, ravnateljici Osnovne škole „Vladimir Nazor“, Komletinci

Nataši Šego, ravnateljici Osnovne škole „Silvije Strahimir Kranjčević“, Levanjska Varoš

SADRŽAJ

Uvod	7
1. Nekoliko riječi o volonterstvu	9
2. Volontiranje u ruralnim zajednicama	13
Izazovi za uključivanje ruralnog stanovništva u volonterske aktivnosti u zajednici	17
Uključivanje stanovnika iz ruralnih područja u volontiranje i umrežavanje resursa u zajednici	19
3. Volontiranje - mjesto susreta škole i lokalne zajednice	25
Sudjelovanje djece i roditelja u volonterskim aktivnostima u zajednici	27
Podrška škole volonterskim aktivnostima u zajednici	29
Pojmovnik	35
Popis literature	39

Uvod

Volonteri imaju važnu ulogu u oblikovanju društvenog života i ekonomskog razvitka, kako u urbanim, tako i u manjim lokalnim zajednicama. Volontiranje u zajednici predstavlja koristan alat koji potiče socijalno osnaživanje pojedinca, oblikovanje aktivnih i odgovornih građana, stvaranje ozračja u kojem vlada povjerenje. Ono predstavlja način na koji članovi zajednice mogu sudjelovati u aktivnostima u području koje ih zanima, osjećati se korisnima, povezati se sa svojom zajednicom i potvrditi svoju odgovornost prema njoj. Volontiranje predstavlja nove mogućnosti svim članovima zajednice, uključujući i one koje se najčešće poima kao korisnike volonterskih usluga, poput djece, seniora te osoba iz skupina u riziku od socijalne isključenosti.

Ruralna područja u Europi suočavaju se sa značajnim i rastućim ekonomskim, ekološkim i društvenim izazovima, od smanjenih mogućnosti za zapošljavanje, nedostatka usluga, loše infrastrukture, do demografske depopulacije. Navedeni problemi opterećuju i ruralna područja u Republici Hrvatskoj koja zauzimaju većinski dio teritorija, oko 79 %, a u kojem živi oko 57 % stanovništva RH.¹ Upravo povezivanje resursa u manjim lokalnim zajednicama kroz volonterski angažman može podržati razvoj zajednice, ponuditi nove usluge, odgovoriti na krizne situacije, ojačati osjećaj zajedništva i socijalnu koheziju.

Vodič je nastao kako bi približio značaj dobrovoljnog udruživanja i potaknuo volontiranje u manjim lokalnim zajednicama. Namijenjen je osnovnim školama, neprofitnim organizacijama i jedinicama lokalne samouprave, ali i svim pojedincima koji žele razvijati svoju zajednicu kroz suradnički odnos, korištenje vlastitih dostupnih resursa i volonterski angažman članova zajednice. Prvi dio vodiča bavi se specifičnostima i izazovima volontiranja u ruralnim područjima, dok je drugi dio vodiča posvećen školi kao središnjem mjestu razvoja ruralnog volontiranja koje predstavlja sponu između lokalnog stanovništva i zajednice te jednom od glavnih pokretača volonterskih aktivnosti u zajednici.

¹Podatak preuzet iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.

1. Nekoliko riječi o volonterstvu

Volontiranje, kao jedan od oblika građanskog angažmana, ima vitalnu ulogu u jačanju odnosa među ljudima i izgradnji zajednica. Ono pomaže u izgradnji solidarnijeg, otpornijeg i uključivog društva.

Kada susjedi, prijatelji, članovi obitelji uzvraćaju zajednici u kojoj žive bezuvjetno ulažući svoje slobodno vrijeme, entuzijazam, znanja i vještine kako bi poboljšali život svojih sumještana, a svoju zajednicu učinili ljepšim mjestom za život, to pokazuje istinsku predanost građanskom napretku i razvoju zajednice. Predstavljajući priliku za odgovaranje na pojedine probleme i zadovoljavanje određenih potreba zajednice, volontiranje ujedno osnažuje pojedince, izgrađuje osjećaj solidarnosti, potiče na sudjelovanje, štiti ranjive skupine od ekonomske, društvene i političke marginalizacije.²

Prema izvješću UN-a o stanju volonterstva u svijetu iz 2021. godine, volontiranje je prepoznato kao važna strategija za oblikovanje i unapređenje razvoja. Kako bi ispunilo svoj potencijal da doprinese održivom razvoju i učinkovitim rješavanju izazova razvoja, potrebno je uspostaviti partnerstvo između volontera i drugih dionika, uključujući suradnju s državom. Tako izgrađeni odnosi dovode do boljeg upravljanja koje promiče održivi razvoj i mir, pomažući u izgradnji ravnopravnih i uključivih društava. Nadalje, volontiranje može pomoći u izgradnji kulture suradničkog odlučivanja jer volonteri doprinose oblikovanju i određivanju prioriteta u pitanjima važnima za zajednicu. Usklađivanjem njihovih prioriteta s prioritetima državne vlasti, volonteri doprinose ishodima koji su relevantni i odgovaraju potrebama zajednica. Volonteri mogu promijeniti nejednake odnose moći između građana i državne vlasti jer preuzimanjem aktivnije uloge u društvu imaju priliku oblikovati razvojne politike uz uključiv pristup upravljanju koji potiče sudjelovanje temeljeno na pravima.

²*Etički kodeks volontera*, NN 55/08

Istovremeno, volontiranje nudi različite puteve do građanskog sudjelovanja, ali i nejednake mogućnosti za sve, osobito za pojedine skupine. Volonteri grade mostove jer su često u jedinstvenoj poziciji posredovanja u odnosima između organizatora volontiranja i korisnika, osobito kada je riječ o marginaliziranim skupinama.³

Volontiranje je u svijetu definirano na različite načine, ovisno o različitim kontekstima u kojima se pojedino društvo nalazi, no u zemljama razvijenih demokracija postoje zajedničke odrednice volontiranja – ono se razumijeva kao aktivnost koja se poduzima slobodnom voljom pojedinca u želji da se pomogne drugim osobama ili društvu u cjelini, a bez želje za financijskom dobiti.

Volontiranjem se smatra dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili zajednice, a obavljaju ih osobe na način predviđen Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje.⁴

Zakon o volonterstvu, NN 58/07, 22/13, 84/21

Sudjelovanje u volonterskim aktivnostima otvoreno je svima, bez obzira na dob, podrijetlo, socijalni status, društveni položaj, obrazovanje, tjelesne ili mentalne teškoće, osobna uvjerenja... Volonteri mogu biti svi pojedinci koji žele učiniti nešto za zajednicu, bez obzira na osobne karakteristike. Dovoljna je volja za ulaganjem osobnog vremena i energije u aktivnosti koje doprinose stvaranju pozitivnih promjena u društvu.

³United Nations Volunteers programme: *2022 State of the World's Volunteerism Report: Building Equal and Inclusive Societies*, 2021., str. 10.-11. Preuzeto s: https://swvr2022.unv.org/wp-content/uploads/2022/04/UNV_SWVR_2022.pdf (13. srpnja 2022.)

⁴Zakon o volonterstvu (NN 58/07, 22/13, 84/21)

Uz užurban život, pronaći vrijeme za volontiranje može biti teško. Međutim, mogućnosti za volontiranje je mnogo – različiti su oblici volontiranja i vremenski angažman potreban za pojedine volonterske aktivnosti, a dobrobiti koje se volontiranjem manifestiraju su neprocjenjive. Volontiranje donosi višestruke koristi zajednici, korisnicima volonterskih usluga i organizacijama koje uključuju volontere, ali i samim volonterima.

Što društvo dobiva volontiranjem građana

- stvaranje novih vrijednosti
- aktivne i odgovorne građane
- razvoj tolerancije i uvažavanja različitosti
- smanjivanje predrasuda
- omogućavanje jednakih mogućnosti za sve
- razvoj pozitivnih društvenih vrijednosti
- zdraviju, humaniju i solidarnu zajednicu
- razvijanje kreativnosti
- bolju kvalitetu života
- učinkovitije odgovaranje na potrebe u društvu
- povećanje društvenog kapitala i socijalne kohezije

Što volonteri dobivaju volontiranjem

- samopoštovanje
- nova znanja i vještine
- mogućnost utjecanja na društvene promjene
- nova poznanstva
- zadovoljstvo koje proizlazi iz pomaganja drugima
- osjećaj korisnosti i pripadnosti
- korisno provođenje slobodnog vremena
- prva profesionalna iskustva
- osjećaj socijalne odgovornosti

2. Volontiranje u ruralnim zajednicama

Koncept volonterstva seže daleko u povijest. Uzajamni oblici međusobnog pomaganja postoje od kada je i čovječanstva. Jedna od zanimljivosti vezana uz pojavu prvog organiziranog oblika volontiranja jest upravo činjenica kako je ono započelo u ruralnim područjima. Prvo organizirano volontiranje u Europi odvijalo se u selu Esne u sjevernoj Francuskoj kada su 1920. godine pacifisti Pierre Ceresole i Hubert Parris organizirali prvu međunarodnu grupu volontera kako bi obnovili selo razrušeno u Prvom svjetskom ratu i izgradili mir čime bi se uspostavili dobrosusjedski odnosi i na taj se način spriječili eventualni konflikti u budućnosti. Unatoč brojnim problemima, volonteri su pet mjeseci radili na obnovi cesta i zgrada te raščišćavanju polja kako bi se ona ponovo mogla koristiti za poljoprivredu.⁵

Volontiranje se često smatra stupom djelovanja zajednice. U ruralnim područjima ono može biti „ljepilo koje povezuje krhko i ranjivo“. Bez obzira na formalne ili neformalne aktivnosti u ruralnim zajednicama, Gilster (2012.) smatra kako volonterstvo može znatno promijeniti ruralno društvo, predstavljajući oblik društvene integracije i promicanja razvoja društvenih odnosa i mreža. Ruralno volontiranje ima sposobnost poboljšati zajednice i postati vitalna slamka spasa za ruralne regije suočene s dramatičnim promjenama i temeljitim restrukturiranjem.

Carnegie Trust UK u Povelji za ruralne zajednice iz 2007. navodi kako povećanje kapaciteta lokalnog stanovništva, organizacija i stručnjaka koji podržavaju zajednice i grade društvene mreže utemeljene na volontiranju i stručnoj podršci čini jedan od osnovnih preduvjeta za razvoj vibrantnih ruralnih zajednica.⁶

⁵Begović, H. (2006.) *O volontiranju i volonterima/kama*, Zagreb: Volonterski centar Zagreb

⁶*Rural Volunteerism: Impacting Development and Sustainability* (2018.) Dublin: Volunteer Ireland. Preuzeto s: <https://www.volunteer.ie/wp-content/uploads/2022/04/Rural-Volunteerism-Report.pdf> (18. srpnja 2022.)

Pomaganje susjedima i neformalno volontiranje uvelike su dio života i zajednice stanovnika ruralnih područja. Stanovnici ruralnih područja još uvijek se poprilično oslanjaju na pomoć susjeda, članova obitelji i prijatelja kako bi zadovoljili mnoge potrebe. Ovakva kultura neovisnosti i samodostatnosti govori o inherentnoj snazi i otpornosti ruralnog područja te na taj način daje pravi smisao značenju pojma zajednice. Međutim, upravo ove karakteristike mogu imati i suprotne učinke na razvoj ruralnog volontiranja te ograničiti uspjeh volonterskog angažmana i napora u ruralnim sredinama.

Rad na prevladavanju prepreka uključivanju i sudjelovanju volontera u ruralnim područjima zasigurno nije lak, ali može biti vrijedan truda. Brojni znanstvenici i istraživači iz društvenih područja ističu važnu ulogu volontiranja u ruralnim zajednicama, kao i vrijednosti kojima ono doprinosi. Usluge koje pružaju volonteri omogućuju bolju otpornost zajednice, pomažući u prevladavanju ruralnih izazova izravnim djelovanjem zajednice. Neki na volontiranje gledaju kao na način da se iskoristi latentni kapital zajednice koji već postoji u ruralnim zajednicama. Osim toga, svi stanovnici ruralnih područja smatraju se resursom, a ne teretom, te mogu doprinijeti generiranju četiriju ključnih vrsta "kapitala":

— Društveni kapital – vrijednost društvenih mreža, povezivanje sličnih ljudi i premošćivanje različitosti, uz norme reciprociteta.

— Ljudski kapital – ekonomska vrijednost iskustva i vještina radnika, uključujući obrazovanje, obuku, inteligenciju, vještine, zdravlje, kao i "meke vještine" poput lojalnosti i suosjećanja.

— Kulturni kapital – grupna svijest, identitet, povijest i tradicija koji se mogu koristiti za razvoj individualnih i grupnih mogućnosti.

— Politički kapital – resursi i moć izgrađeni kroz odnose, povjerenje, dobru volju i utjecaj koji se koriste kako bi se osigurala osjetljivost i odgovornost ruralnih lokalnih vlasti i njezinih predstavnika.⁷

⁷Johnson, T. (2021.) *Unique Challenges & Solutions for Rural Volunteers*, Knoxville: VolunteerPro. Preuzeto s: <https://volpro.net/unique-challenges-solutions-rural-volunteers/> (13. srpnja 2022.)

Ovakva vrsta resursa svojstvena je svakom volonteru, na različitim razinama, ali se također ti isti resursi mogu dodatno razviti, rasti i ojačati kroz ruralno volontiranje kako bi koristili pojedincu i čitavoj zajednici. Ruralno volontiranje tako predstavlja jednu od važnih strategija razvoja zajednice koja može iznjedrili smislene i relevantne projekte za zajednicu, budući da upravo volonteri iz ruralnih područja mogu najbolje prepoznati, pa i riješiti lokalne probleme.

Dosadašnja praksa volontiranja u ruralnim zajednicama pokazala je mnogobrojne dobrobiti. Volontiranje je u manjim ruralnim sredinama percipirano kao javnozdravstvena intervencija koja ujedno doprinosi i zdravlju volontera, ali i onih kojima se pružaju volonterske usluge. Volontiranje gradi odnose, pruža osjećaj pripadnosti, smanjuje osjećaj izoliranosti, povezuje.

Dobrobiti volontiranja u ruralnim zajednicama prepoznate su i kao važna razvojna aktivnost za mlade jer pomaže mladim ljudima da postanu osnaženi nositelji promjena i omogućuje im stjecanje vrijednih vještina koje će im koristiti u osobnom i profesionalnom životu kasnije.

Ključni rezultati istraživanja provedenog u Irskoj⁸ ističu doprinos koji volonteri daju ruralnoj infrastrukturi, ruralnom gospodarstvu, ruralnom stanovništvu, društvenim vezama u ruralnim zajednicama i osjećaju pripadnosti i kulture. Osim toga, nalazi istraživanja ukazuju na potrebu za financijskom potporom za ruralnim volonterskim aktivnostima, a istovremeno naglašavaju potrebu za osposobljavanjem i obrazovanjem volontera i organizacija koje uključuju volontere kako bi se osigurao kontinuitet u skladu sa standardima volontiranja.

⁸*Rural Volunteerism: Impacting Development and Sustainability* (2018.) Dublin: Volunteer Ireland. Preuzeto s: <https://www.volunteer.ie/wp-content/uploads/2022/04/Rural-Volunteerism-Report.pdf> (18. srpnja 2022.)

Utjecaj ruralnog volontiranja je opsežan, utječe na područja od sporta i rada s mladima do baštine, okoliša i skrbi za starije osobe. Veliki broj neformalnih volontera pruža lokalne usluge prehrane, prijevoza i aktivnosti socijalne uključenosti (Joseph i Skinner, 2012). Drugi primjer gdje ruralno volontiranje stvara značajan utjecaj je područje sporta. Harvey i sur. (2006) mišljenja su da sport u ruralnim zajednicama može stvoriti mrežu između ljudi različitih klasa, dobi i rase, stvarajući tako i povećanje društvenog kapitala.

Ruralno volontiranje često predstavlja žilu kucavicu ruralne zajednice koja povezuje pojedince i društvene skupine. Volontiranje poboljšava kvalitetu života ruralnih zajednica i omogućuje pojedincima, obiteljima i grupama zajednice održavanje kulture i tradicije te unaprjeđenje potencijala u sadašnjosti i za budućnost.

Izazovi za uključivanje ruralnog stanovništva u volonterske aktivnosti u zajednici

Ruralne zajednice diljem zemlje razlikuju se po svom geografskom položaju, demografiji, povijesti i lokalnoj kulturi. I društvene, ekonomske i demografske promjene u ruralnim zajednicama mogu se razlikovati u različitim ruralnim sredinama. Tako primjerice, ruralna područja u blizini urbanih područja i ona koja su udaljenija od grada imaju različite probleme. Stoga pristup pronalazenju rješenja za rješavanje problema i zadovoljavanje potreba te uključivanje stanovnika ruralnih sredina u život zajednice ne može biti generaliziran.

Unatoč raznolikosti ruralnih područja, postoje zajednički problemi u različitim ruralnim zajednicama:

- slabija prometna povezanost, kao i nedostatak javnog, ali i osobnog prijevoza
- veći broj obitelji s nižim prihodima i problemi u vezi s jednoroditeljskim obiteljima, podrškom obitelji i disfunkcionalnim te starijim kućanstvima
- pitanja i problemi u vezi sa socijalnom isključenosti i izolacijom mladih, nedovoljno aktivnosti za mlade i problem prijevoza za mlade
- visoka stopa napuštanja škole i nedostatak podrške obitelji za obrazovanje
- nedovoljna informiranost stanovništva o prilikama i mogućnostima u zajednici
- nedostatna, nepristupačna skrb o djeci i zdravstvena skrb
- porast trenda iseljavanja i starenje stanovništva
- nedostatak društvenih sadržaja (kulturnih, sportskih, umjetničkih itd.) i infrastrukture.

Ruralne zajednice diljem svijeta suočavaju se sa značajnim i rastućim izazovima ekonomske, ekološke i društvene prilagodbe. Sredstva i resursi s kojima se ruralne zajednice mogu nositi s promjenama su ograničena, a sve više se oslanjaju na neprofitni sektor i dobrovoljni angažman stanovništva (Imperiale i Vanclay, 2016.; Skinner i Hanlon, 2016.).

U razvijenim zemljama i zemljama u razvoju volontiranje predstavlja jedan od izvora pružanja mnogih važnih usluga, a u ruralnim područjima to može uključivati i hitne službe, zdravstvenu skrb i skrb o starijim osobama kao i ostale usluge iz područja sporta, umjetnosti, turizma i brige o okolišu. Važno je napomenuti da ruralne zajednice često ovise o angažmanu svojih građana s obzirom na slabo razvijene pružatelje usluga. (Onyx i Leonard, 2010.).

Iako je literatura o ruralnom volontiranju tematski fragmentirana, teoretičari diljem svijeta suglasni su s činjenicom kako strukturno starenje stanovništva predstavlja glavnu prijetnju održivosti ruralnog volonterskog angažmana (Lewig et al. 2007.; Skinner i Hanlon, 2016.). Vjeruje se kako će strukturno starenje stanovništva uzrokovati povećanu potražnju za uslugama koje pružaju volonteri uz istovremeno smanjenje broja stanovnika koji će biti dostupni za popunjavanje volonterskih pozicija (Davies, 2011.; Joseph i Skinner, 2012.; Stockdale i MacLeod, 2013.; Munoz et al., 2014.). Kako bi se osigurala održivost ruralnog volontiranja, potrebno je ponudu volonterskih usluga uskladiti s aktualnim društvenim, ekonomskim i demografskim promjenama u ruralnim zajednicama.⁹

Navedeni problemi ne samo da utječu na osobno blagostanje ruralnih obitelji, već uvelike utječu i na sposobnost ruralnog stanovništva da se uključi u aktivnosti zajednice. Kao najčešći problemi i izazovi za uključivanje ruralnog stanovništva u volonterske aktivnosti u zajednici navode se nedostatna infrastruktura, sredstva i kapaciteti zajednice za poticanje volontiranja u ruralnim područjima; nedostatak suradnje, profesionalnosti i ulaganja u ruralno volontiranje; potreba za dodatnim informiranjem i educiranjem volontera, ali i organizacija koje ih uključuju.

⁹Davies, A., Lockstone-Binney, L., Holmes, K. (2018.) *Who are the future volunteers in rural places? Understanding the demographic and background characteristics of non-retired rural volunteers, why they volunteer and their future migration intentions*, u: Journal of Rural Studies, Volume 60, str. 167.-175. Preuzeto s: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016716304776> (13. srpnja 2022.)

Uključivanje stanovnika iz ruralnih područja u volontiranje i umrežavanje resursa u zajednici

Ljudski potencijal predstavlja višestruki resurs u ruralnim zajednicama koji se može dodatno osnažiti za pravovremeni odgovor na lokalne potrebe kroz razvoj volonterskih programa. Međutim, veliki udio stanovnika ruralnih područja uglavnom nije angažiran kroz volonterske aktivnosti, posebice oni koji su ekonomski u nepovoljnom položaju. Upravo volonterski angažman može biti dobra strategija za izgradnju kohezije i otpornosti zajednice te učinkovita strategija u povezivanju stanovništva ruralnih područja s važnim resursima, vještinama i uslugama potrebnim za napredak.

Iskustvo i praksa u razvoju ruralnog volontiranja diljem svijeta potvrđuju kako je najizglednije da će se u volonterske aktivnosti u ruralnim zajednicama najčešće uključiti sljedeće skupine građana:

— Mladi i učenici – kada volonterske aktivnosti pružaju smisao i dobro su osmišljene, one mogu pomoći zajednici i učenicima u postizanju obrazovnih rezultata. U identificiranju i uključivanju mladih i učenika uvelike mogu pomoći škole u ruralnoj zajednici.

— Stariji i umirovljenici – dok je mnoge ruralne zajednice zahvatio trend iseljavanja i "odljeva mozgova" mlađeg stanovništva, istovremeno u ponekim se ruralnim sredinama odvija i trend "priljeva mozgova" radno aktivnog stanovništva koje je sklono selidbi u ruralna područja radi jednostavnijeg načina života, sigurnosti, zaštite i nižih troškova stanovanja. Upravo iskustva ove skupine predstavljaju resurs koji može koristiti razvoju ruralnog volontiranja.

— Zaposlene osobe angažirane u programima volontiranja zaposlenika – zaposlenici u tvrtkama, malim tvrtkama, obrazovanju i javnom sektoru veliki su resurs u zajednici te ujedno i potencijal za volonterske programe zaposlenika.¹⁰

¹⁰Johnson, T. (2021.) *Unique Challenges & Solutions for Rural Volunteers*, Knoxville: VolunteerPro. Preuzeto s: <https://volpro.net/unique-challenges-solutions-rural-volunteers/> (13. srpnja 2022.)

U ruralnim sredinama najčešće se nailazi na kombinirane oblike formalnog i neformalnog volontiranja, s tim da što je zajednica ruralnija, metode volontiranja su tim više neformalnije. Za zaposlene volontere i one sa zdravstvenim problemima privlačna je fleksibilnost aktivnosti, spontana i jednokratna usluga. Povijesno gledano, ruralno volontiranje također je češće obilježeno neformalnim aktivnostima pomaganja susjedima. Uz nedostatak infrastrukture i možda veće razine povjerenja zajednice nego u urbanim kontekstima, ruralno volontiranje je i nužnost i dio onoga što znači biti dobar susjed. Formalno volontiranje pokazalo se kao privlačnija metoda za stanovnike koji se tek dosele u zajednicu i žele se osjećati povezano pa im volonterski angažman predstavlja most prema zajednici.

Istraživanje provedeno u Americi pokazalo je kako su se građani u ruralnim sredinama najčešće spremni uključiti u različite inicijative koje su za dobrobit mladih i škola te u one inicijative pokrenute u zajednici, a odnose se na osnovne ljudske potrebe. Kada je riječ o uključivanju volontera u ruralnim područjima, tradicionalne prakse možda neće biti tako učinkovite. Potrebna je kreativnost i posebna usklađenost s lokalnim potrebama da bi se stanovnike ruralnih krajeva motiviralo za volontiranje.

Stanovnici ruralnih područja vrlo su često fokusirani lokalno i žele volontirati za zadovoljavanje trenutnih potreba, kriznih situacija, projekata usmjerenih na zajednicu i na društvene interakcije. Teško je stanovnike ruralnih područja motivirati za sudjelovanje u projektima koji nisu namijenjeni neposrednoj zajednici u kojoj žive.¹¹

Volontere u ruralnim zajednicama najlakše je pronaći i angažirati putem usmene predaje i osobnih odnosa, budući da su stanovnici ruralnih područja i u manjim mjestima i sredinama međusobno više povezani, a i prije će se uključiti ako informacija i poziv dolaze od pouzdanih osoba.

Ljudski potencijali i resursi za volontiranje u ruralnim zajednicama postižu svoj puni potencijal ako u zajednici djeluju neprofitne organizacije koje čine važnu infrastrukturu za volontiranje.

¹¹Shrestha, B., Cihlar, C. (2004.) *Volunteering in Under-Resourced Rural Communities*, Final Report, Atlanta: Points of light. Preuzeto s: <https://archives.iupui.edu/bitstream/handle/2450/588/101/RuralCommunities.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18. srpnja 2022.)

Škole predstavljaju važan resurs u zajednici za angažiranje mladih. Istraživači navode prednosti seoskih škola u mogućnostima suradnje s roditeljima iz sljedećih razloga: škola i zajednica su više povezane nego u gradskim sredinama, stanovnici ruralnih zajednica općenito osjećaju veću pripadnost zajednici, roditeljsko sudjelovanje je veće nego u gradu u svim aspektima dječjeg života, škola i crkva tješnje surađuju, lokalna poduzeća su sklonija pomagati školi, a članovi ruralne zajednice daju svoj doprinos u kurikularnim aktivnostima škole (Hornby i Witte, 2010.a). U ruralnim sredinama bolja je i međusobna komunikacija među obiteljima, te se obitelji uzajamno mogu poticati na suradnju sa školom ili informirati o tome (McBride i sur., 2002.). Seoske škole često su kulturalno i društveno središte mjesta. Odnosi s ljudima važniji su u seoskim nego u gradskim sredinama, te škole imaju pozitivniju klimu (Bauch, 2001.). Mogući su i češći neformalni susreti roditelja i učitelja te roditelji mogu biti veća pomoć u školovanju svoje djece nego što je to u gradskim sredinama (Hornby i Witte, 2010.a).¹²

Organizacije civilnog društva, a posebice volonterski centri, ako djeluju u manjim ruralnim zajednicama, također mogu biti značajni pokretači zajednice. Volonterski centri predstavljaju resursne centre u zajednici koji pružaju cijeli niz usluga vezanih za unaprjeđenje i razvoj volonterstva usmjerenih na pojedince, organizatore volontiranja te širu zajednicu u cjelini. U Hrvatskoj ukupno djeluje oko 40 lokalnih i regionalnih centara. Dio lokalnih volonterskih centara također djeluje u manjim ruralnim zajednicama.¹³

Od neprofitnih organizacija kao značajni se ističu **društveni centri**, čiji je broj u posljednje vrijeme u porastu i u Hrvatskoj. Društveni centri predstavljaju mjesta u službi zajednice te omogućuju uključivanje lokalnog stanovništva u društveni život zajednice, oni predstavljaju mjesto okupljanja, širenja informacija i dijeljenja ideja, održavanja edukacija i inovativnih pristupa u djelovanju i razvoju civilnog društva, zainteresiranih pojedinaca, grupa i inicijativa.

¹²Miljević-Ridički R., Pahić, T., Vizek Vidović, V. (2011.) *Suradnja roditelja i škole u Hrvatskoj: sličnosti i razlike urbanih i ruralnih sredina*, Sociologija i prostor 49 (2011) 190 (2). str: 165.-184. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/111207> (18. srpnja 2022.)

¹³Volonterski centri u Hrvatskoj: <https://www.hcrv.hr/centri-heading/mapa> (Pristupljeno: 19. srpnja 2022.)

Najčešće su osnovani s ciljem razvoja društveno-kulturnog života zajednice i građanske participacije koji će u konačnici doprinijeti unaprjeđenju kvalitete života stanovništva.

U pronalaženju volontera u ruralnim sredinama, a tamo gdje postoje neprofitne organizacije poput društvenih i volonterskih centara, vjerskih i kulturnih organizacija, važnu ulogu u širenju informacija može odigrati upravo i umrežavanje navedenih organizacija i koordinirani sastanci u zajednici.

Kada je infrastruktura ograničena, **model razvoja zajednice temeljen na procjeni resursa zajednice** (ABCD model¹⁴) može biti jedno od učinkovitih rješenja za angažiranje volontera. Ovaj model zasnovan je na metodologiji za održivi razvoj zajednica na temelju njihovih snaga i potencijala. Uključuje procjenu resursa (ljudski resursi, infrastruktura, materijalna sredstva), vještina i iskustva dostupnih u zajednici; organiziranje zajednice oko pitanja koja njezine članove potiču na djelovanje; a zatim utvrđivanje i poduzimanje odgovarajućih radnji. Metoda koristi vlastite resurse zajednice kao osnovu za razvoj te osnažuje ljude u zajednici potičući ih da koriste ono što već posjeduju. Ovakav proces mapiranja zajednice odličan je početak u angažiranju zajednice i identificiranju potencijalnih volontera. Kada je zajednica od početka angažirana u utvrđivanju problema zajednice i mapiranju resursa koji mogu pomoći u njihovom rješavanju, veća je vjerojatnost da će se njihov angažman nastaviti i u budućnosti.

U slučaju vrlo ograničenih mogućnosti i resursa u zajednici, **umrežavanje i partnerstvo s drugim manjim ruralnim sredinama ili povezivanje s urbanim sredinama** koje mogu prenijeti ključna znanja, iskustva i ekspertizu u razvoju lokalnih resursa također može biti strategija koja će doprinijeti prije svega podizanju svijesti ruralnog stanovništva o važnosti aktivnog angažmana u zajednici, a onda i povećanju prilika i mogućnosti za izgradnju infrastrukture i razvoj resursa u zajednici.

Motiviranim stanovnicima ruralnih sredina treba ponuditi odgovarajuće prilike za volontiranje s kojima će se osjećati ugodno, u odnosu na svoje kapacitete, životne mogućnosti i vremensku raspoloživost. To će pomoći osigurati pozitivno iskustvo za volontere, potičući ih na volontiranje u budućnosti. Stoga volonterski angažman treba prilagoditi mogućnostima volontiranja u različito doba dana, a kako bi i zaposleno stanovništvo moglo biti uključeno. Volonterski angažman osim što treba biti smislen i doprinijeti samoj zajednici, također treba pokazati i dobrobiti volontiranja za same volontere (primjerice stjecanje novih vještina koje mogu pomoći na tržištu rada). Novi i inovativni oblici volontiranja koji odudaraju od uvriježenog poimanja volontiranja kao isključivo pomoći osobama u potrebi također mogu pomoći u motiviranju stanovništva na volontiranje (npr. postavljanje rasvjete u mjestu, uređivanje javnih površina i javnog prostora koji će služiti cijeloj zajednici, organiziranje sajma resursa u mjestu kako bi se zajednica što bolje umrežila i informirala o različitim mogućnostima, postojećim resursima i kapacitetima svojih članova itd.).

Volontiranje u ruralnim sredinama

Prilikom osmišljavanja volonterskih programa u ruralnim područjima važno je voditi računa o specifičnostima svake ruralne zajednice, ali i o potrebama ruralnog stanovništva koje se uključuje u volontiranje.

Poželjni su inovativni pristupi u prevladavanju prepreka u vezi s nedostatkom resursa i potrebne infrastrukture koji utječu na slabiju uključenost ruralnog stanovništva u život zajednice kroz volonterski angažman. Stoga će u ruralnim područjima biti potrebno uložiti dodatne napore u izgradnju i jačanje infrastrukture, kapaciteta i podrške nužne za učinkovit angažman volontera.

Umrežavanje relevantnih dionika u ruralnim sredinama (lokalni čelnici, škole, neprofitne organizacije) doprinijet će kreiranju lokalnih mreža kojima se jačaju odnosi, suradnja i partnerstvo u ruralnim zajednicama.

¹⁴Asset-based community development

Volonterske aktivnosti i inicijative u ruralnim zajednicama korisno je graditi na snagama i prednostima dosadašnjih lokalnih ulaganja za razvoj, a kako bi se učinkovito premostile kulturne, društvene i ekonomske podjele te povećalo ulaganje za učinkovito zadovoljavanje potreba i jačanje kohezije zajednice.

Prilikom uključivanja stanovnika ruralnih sredina u volontiranje poželjno je kombinirati metode formalnog i neformalnog volontiranja. Zbog različitih obiteljskih obveza, kao i dijela zaposlenog stanovništva, poželjno je voditi računa o fleksibilnosti volontiranja.

Dodatna ulaganja u edukaciju stanovništva ruralnih područja o važnosti volontiranja, ali i neprofitnih organizacija o pokretanju ruralnih programa volontiranja, doprinijet će boljoj iskoristivosti i povezanosti postojećih resursa u zajednici.

U slučajevima nedostatne infrastrukture za razvoj ruralnog volontiranja, kao i kapaciteta i znanja u lokalnoj ruralnoj zajednici, umrežavanje sa susjednim zajednicama ili urbanim sredinama može predstavljati resurs za razvoj zajednice.

3. Volontiranje - mjesto susreta škole i lokalne zajednice

Škole, osim što obrazuju i oblikuju djecu i mlade u društvena bića, uče ih određenim društvenim normama i vrijednostima, imaju i važnu ulogu u svojim zajednicama. Često djeluju kao središta društvenog, rekreacijskog i kulturnog života, osobito u ruralnim zajednicama u kojima, prema njihovoj samoj prirodi, egzistira manje sadržaja za lokalno stanovništvo nego u gradovima.

Tradicionalno, osnovne škole u ruralnim sredinama nerijetko su mjesto održavanja dramskih programa, filmskih projekcija, sportskih i drugih društvenih aktivnosti otvorenih svim mještanima i dijelom su identiteta zajednice. One su važan element društvenog kapitala svoje zajednice jer se izgradnjom i održavanjem jakih veza između zajednice i škole stvaraju preduvjeti za revitalizaciju i daljnji razvoj zajednice. Međutim, događa se da škole sebe vide isključivo kao obrazovni resurs i da podcjenjuju svoje druge uloge, pa i vezu sa svojom zajednicom. Izostanak te veze za ruralnu sredinu znači i gubitak vrijednog resursa za zadovoljavanje potreba zajednice te zanemarivanje prilika za djecu i mlade, učenike škola, kroz koje mogu uvidjeti važnost svoje kasnije uloge, odnosno uloge u svojoj zajednici u odrasloj dobi.

Jedan od načina kako škole mogu biti aktivni dionici razvoja zajednice je poticanje i organiziranje volonterskih aktivnosti, što je od izrazitog značaja kada je riječ o ruralnim zajednicama. U hrvatskim školama volontiranje je sve češća pojava i postoje mnogi primjeri strukturiranih i kontinuiranih volonterskih aktivnosti učenika poticanih od strane motiviranih i angažiranih nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja te organiziranja povremenih volonterskih akcija. Međutim, škole još uvijek ne koriste dovoljno potencijal volontiranja koje ono ima u izgradnji produktivnih i aktivnih mladih osoba te povezanih, solidarnijih i humanijih zajednica.

Uz daljnju potrebu za podrškom školama u pokretanju, planiranju i provedbi volonterskih programa i aktivnosti, prepoznavanje škole kao aktivnog dionika zajednice kroz razvoj školskog volontiranja od strane mještana i lokalnih vlasti školi može biti poticaj za daljnja djelovanja u tom području.

Pored toga što provedba volonterskih aktivnosti i poticanje učenika na sudjelovanje u istima školi donosi povećanu kvalitetu rada i školski kurikulum obogaćen novim vrijednostima i vještinama, bolju kvalitetu odnosa između nastavnika i učenika, a kod učenika povećanje interesa za učenje, veću povezanost, solidarnost i društvenu odgovornost te samostalno donošenje odluka, ono ima pozitivne učinke i na povezanost škole s lokalnom zajednicom, stvaranje mreže suradničkih organizacija, okrupnjivanje resursa te stjecanje većeg ugleda škole u zajednici. U ruralnim sredinama osnovne škole jedni su od važnih aktera u pokretanju zajednice jer su svojevrsni spremnici različitih znanja i vještina, akteri koji dobro poznaju svoju lokalnu zajednicu i u njoj imaju određenu društvenu moć.

U smislu organiziranja volontiranja, škole mogu provoditi volonterske programe i/ili povremene volonterske akcije, a u njih mogu uključivati učenike, roditelje i/ili volontere iz zajednice.¹⁵ Bilo da provode volonterski program tijekom cijele školske godine ili se odlučuju isključivo na organizaciju volonterskih akcija, prisustvo suradnje sa zajednicom razvija mrežu koja sinergijskim djelovanjem, uz korištenje svih raspoloživih resursa, može biti pokretač dobrih i pozitivnih promjena u zajednici.

¹⁵Koraci u postavljanju i pokretanju volonterskog programa u školi detaljno su opisani u priručniku „Generacija za V – Zašto i kako organizirati volonterske programe u ustanovama odgoja i obrazovanja?“, Volonterski centar Osijek, Osijek, 2019.

Sudjelovanje djece i roditelja u volonterskim aktivnostima u zajednici

Djeca u ruralnim sredinama suočavaju se s dosta manjim mogućnostima koje proizlaze iz nedostatka odgovarajućih usluga, lošije komunalne i prometne infrastrukture, nedostatka društvenih, kulturnih i sportskih sadržaja. Veliki broj djece koja živi u ruralnim zajednicama nema čestu priliku odlaziti u gradove ili veća mjesta kako bi dobila potrebne usluge ili sudjelovala u aktivnostima kroz koje će razvijati svoje talente ili zadovoljiti interese. Tijekom odrastanja primorani su osloniti se na skromne mogućnosti u lokalnoj zajednici. Međutim, male zajednice također imaju perspektivu za stvaranje prilika za djecu i mlade koja leži u motivaciji, energiji i angažiranosti članova zajednice.

Ako im se pruži prilika, djeca svojim volonterskim angažmanom mogu imati vitalnu i važnu ulogu u zajednici i u velikoj mjeri doprinijeti društvenom i kulturnom životu svoje zajednice. Iako je njihova mogućnost sudjelovanja u volonterskim aktivnostima unutar zakonskog okvira pomalo ograničena zbog njihove zaštite¹⁶, postoji širok spektar aktivnosti primjerenih dobi, interesima i sposobnostima osnovnoškolaca u kojima mogu biti aktivni sudionici.

Uključivanje učenika u volonterske aktivnosti u zajednici može biti jedan od načina da se osjećaju odraslima, korisnima, da su slobodni izraziti svoje mišljenje, zauzeti stav i predlagati rješenja za potrebe u zajednici. Njihova mladenačka energija može biti izvor različitih inicijativa, učenje o važnosti zaštite okoliša poticaj za ozelenjivanje i ekološke akcije, prepoznavanje nepravde ohrabrenje za pokretanje peticija, želja za pomaganjem drugima povod za pokretanje i provođenje humanitarnih akcija, osjetljivost na potrebe drugih motiv za provedbu aktivnosti i druženje sa starijim i nemoćnim mještanima.

¹⁶Volontiranje djece mlađe od 15 godina opisano je u članku 13. Zakona o volonterstvu (Odgoj za volontiranje), NN 58/07, 22/13, 84/21.

Primjeri sudjelovanja učenika u volonterskim aktivnostima u ruralnim zajednicama

- organizacija humanitarnih sajмова
- čitanje i druženje sa starijim osobama
- priprema i održavanje priredbi za djecu u dječjim vrtićima
- snimanje filmova o zanimljivim i inspirativnim mještanima
- uređenje dječjih igrališta i sportskih terena
- sadnja cvijeća i drveća na javnim površinama
- priprema manifestacija i drugih društvenih događanja.

Sudjelovanje učenika u volonterskim aktivnostima u kojima postoji suradnja škole s lokalnim organizacijama civilnog društva, neformalnim grupama, roditeljima, mještanima i predstavnicima lokalnih vlasti, s jedne strane daje primjer učenicima i potiče ih na promišljanje o vlastitoj ulozi u svojoj lokalnoj zajednici – što oni kao mlade osobe mogu učiniti, komu se mogu obratiti za pomoć, kako u kasnijoj dobi pokazati odgovornost prema svojoj zajednici i stvarati uvjete za kvalitetan život u njoj. S druge strane utječe na razvoj njihove empatije, osobnih i socijalnih vještina, razumijevanja vrijednosti zajednice u kojoj žive, brige za druge i poštovanja drugih.

U procesu razvoja građanskih kompetencija potrebno im je osigurati podršku odraslih, bilo da je riječ o roditeljima ili nastavnicima. Kada je riječ o uključenosti roditelja, istraživanja ukazuju na veću povezanost roditelja i škole u ruralnim područjima nego u urbanim sredinama¹⁷, a to znači i njihov veći angažman oko djece za sva pitanja koja se tiču škole. Roditelji u ruralnim zajednicama ujedno osjećaju i veću povezanost sa svojom zajednicom, nego je to slučaj roditelja iz urbanih sredina, pa su skloniji sudjelovanju u raznim volonterskim aktivnostima sa svojom djecom, provodeći kvalitetno svoje slobodno vrijeme, dajući primjer djeci i ujedno pomažući zajednici u kojoj žive. Roditelji imaju različita znanja, vještine i iskustva, ali i materijalne resurse koje mogu ugraditi ili posuditi u volonterskim aktivnostima.

¹⁷Miljević-Ridički R., Pahić, T., Vizek Vidović, V. (2011.) *Suradnja roditelja i škole u Hrvatskoj: sličnosti i razlike urbanih i ruralnih sredina*, Sociologija i prostor 49 (2011) 190 (2). str: 165.-184. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/111207> (18. srpnja 2022.)

Primjeri uključivanja roditelja u volonterske aktivnosti u ruralnim zajednicama

- priprema kolača za starije i teže pokretne mještane u vrijeme blagdana
- provedba kreativnih, tematskih ili savjetodavnih radionica
- organizacija sportskih događanja
- organizacija javnih manifestacija
- uređenje javnih površina korištenjem vlastitih vještina i mehanizacije
- organizacija humanitarnih akcija
- priprema obroka za volontere uključene u volontersku akciju
- prikupljanje donacija i pronalaženje sponzora
- odgovaranje na krizne situacije.

Podrška škole volonterskim aktivnostima u zajednici

Kada je riječ o povezivanju zajednice kroz volonterske aktivnosti, škole mogu imati višestruku ulogu – biti pokretači aktivnosti u zajednici, regrutirati resurse uključivanjem zaposlenika i učenika ili nuditi prostor škole za društvene, kulturne, sportske i druge aktivnosti potrebne mještanima u zajednici.

Već je spomenuto da su u školama akumulirana različita znanja, vještine i iskustva, da škole imaju određenu reputaciju u zajednici te da su dobro upoznati sa stanjem i ozračjem zajednice. Dobra škola treba biti svjesna tih obilježja koja joj daju sposobnost utjecaja u zajednici, što za ruralnu sredinu znači i otvaranje dodatnog prostora za njezinim napretkom. Otvorenost ravnatelja škole za snažnijim povezivanjem sa zajednicom i kreiranje ozračja koje će biti poticajno zaposlenicima škole za aktivno sudjelovanje u volonterskim aktivnostima, bitni su preduvjeti za postizanje žive veze sa zajednicom.

Kada inicijativa kreće od strane škole, uloga škole je okupiti sve potencijalne dionike s kojima će napraviti procjenu potrebnih resursa, analizirati postojeće i istražiti mogućnosti za uključivanjem dodatnih resursa izvan zajednice, dogovoriti se oko podjele zadataka i odgovornosti te odrediti vremenske rokove. Poželjno je odrediti osobu koja će biti poveznica sa svim dionicima, pratiti proces i reagirati u slučaju nepredviđenih i neželjenih situacija.

Znanja, vještine i iskustva nastavnika, stručnih suradnika, tehničkog i drugog osoblja vrijedan su potencijal za ulaganje u dodatne mogućnosti i odgovaranje na potrebe zajednice. Njihove profesionalne kompetencije, kao i interesi, talenti i životne vještine, mogu služiti zajednici u onim područjima koja nisu dovoljno ili nisu uopće zastupljena u mjestu, u onim aktivnostima koje čine društveni i kulturni identitet zajednice, u akcijama kojima se ulaže u ljepšu vizuru mjesta. Dodatno, volontiranje samih nastavnika pozitivno utječe na njihove učenike, jača odnose s njima i pruža im primjer društvenog angažmana u zajednici.

Primjerice, gledajući na mogućnosti povezivanja ljudskih resursa akumuliranih u školi s dugoročnim aktivnostima u zajednici, sklonost učitelja hrvatskog jezika prema književnosti može biti usmjerena na koordinaciju kluba čitatelja koji ima međugeneracijski karakter, znanja pedagoga na provedbu radionica namijenjenih djeci koje tematiziraju osobni i socijalni razvoj i/ili građanski odgoj i obrazovanje, znanja i afiniteti učitelja matematike na STEM radionice, kreativnost učitelja prirode i biologije na kreativne radionice otvorene svim mještanima... Takvi primjeri dugoročnog volonterskog angažmana nastavnika u zajednici još su uvijek rijetkost, a jedan od razloga tomu je i taj što nastavnici i stručni suradnici u velikoj većini nisu žitelji lokalne zajednice u kojoj rade, već svakodnevno putuju na svoje radno mjesto. No ovdje su spomenuti radi poticanja promišljanja o značaju nastavnika za ruralnu zajednicu i njihove motiviranosti, angažmana i volonterskog doprinosa zajednici.

Češći su primjeri uključivanja zaposlenika škole u volonterske akcije zbog njihova kratkog trajanja i mogućnosti uključivanja građana različitih profila. Pored toga, volonterske akcije imaju sposobnost doprinijeti rješavanju konkretnih problema u zajednici u vrlo kratkom roku, daju mogućnost ostvarivanja vrlo raznolikih ciljeva i podrške raznim ciljanim skupinama, snažan su mehanizam povezivanja i umrežavanja građana, lokalne uprave, institucija, tvrtki i udruga, postižu veliku vidljivost rezultata i učinkovit su način promocije volonterstva. U volonterske akcije rado se uključuju i učenici jer kroz njih imaju priliku družiti se i zabaviti, naučiti nove vještine ili dokazati se postojećima koje u učionici nemaju priliku demonstrirati, osjećati se odraslima, svrhovitima...

Otvaranjem vrata za provedbu različitih sadržaja poput socijalne integracije, neformalnih obrazovnih programa, informiranja, rekreacije, kulturnih i drugih aktivnosti u zajednici, školska zgrada može preuzeti funkciju svojevrsnog društvenog centra nudeći prostor za okupljanje svih uzrasta. U njoj mogu biti organizirane razne volonterske aktivnosti koje će premostiti jaz sadržaja koji nedostaju ruralnoj zajednici i onih dostupnih u većim mjestima. No, takvi su centri teško ostvarivi bez suradnje lokalne uprave, institucija, organizacija civilnog društva i lokalnog stanovništva. Potrebno je kontinuirano ulaganje u održavanje veza živima, kreiranje poticajnih lokalnih politika i osiguravanje financijskih resursa što je zadaća kako lokalnih vlasti, tako i svih građana.

Kao mala škola u veoma siromašnom kraju, Osnovna škola „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Levanjske Varoši, udružila je snage i raspoložive resurse i provela volontersku akciju „Izgradnja jezerceta – oaza mira i bioraznolikosti“. Idejno rješenje izradili su učenici uz mentorstvo učiteljice i ravnateljice škole, a podršku volonterskoj akciji dao je načelnik općine koji je i pratio same radove. U volontersku akciju uključilo se i Komunalno poduzeće „Maslačak“ iskapanjem zemlje i prevoženjem na drugu lokaciju. Učenici su bili zaduženi za sadnju vodenog bilja, a u skorijoj budućnosti jezero će biti naseljeno zlatnim ribicama. U planu je i izrada potočića koji će se slijevati u jezero, a sljedećoj volonterskoj akciji pridružiti će se i roditelji učenika. Takva oaza služiti će generacijama učenika i njihovim nastavnicima koji će uz jezero raditi ranojutarnju tjelovježbu.

Na inicijativu ravnateljice Osnovne škole „Vladimir Nazor“ iz Komletinaca i trenera Košarkaškog kluba „Slavonac“ u povodu dana škole održan je niz volonterskih akcija s ciljem povezivanja mještana i prikupljanja sredstava za nabavu defibrilatora za laike koji će biti dostupan cijeloj lokalnoj zajednici. U volonterskim akcijama sudjelovali su učenici, roditelji, nastavnici, članovi sportskih i drugih lokalnih udruga, župnik s članovima župnog ekonomskog vijeća i predstavnici jedinice lokalne samouprave. Organiziranim sajmovima prodaje rabljenih predmeta, jela i slastica prikupljen je dio potrebnih sredstava za kupnju defibrilatora, dok su sportske i druge socijalne aktivnosti poslužile za druženje i bolje povezivanje članova zajednice. Mještani su zaključili da se ovakvim akcijama može osnažiti zajedništvo, riješiti neki problem i doprinijeti kvalitetnijem životu u zajednici.

POJMOVNIK

Aktivno građanstvo – odnosi se na građane koji su uključeni i aktivno sudjeluju u društvenoj, kulturnoj, ekonomskoj i političkoj sferi života, ponajviše kako bi doprinijeli rješavanju problema s kojima je suočena njihova zajednica.

Društveni kapital – skup kulturnih osobina koje stvaraju i održavaju međusobno povjerenje i suradnju među članovima određene društvene zajednice. Ono je ključan čimbenik gospodarskog, društvenog i političkog razvoja.

Jedinice lokalne samouprave – općine i gradovi, organizacijska ustrojstva koja obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga, a kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana.

Koordinator volontera – osoba zadužena za učinkovito upravljanje volonterskim programom (nadgleda uključivanje volontera, osigurava kvalitetu procesa upravljanja volonterima, usmjerava interakciju između volontera i svih drugih dionika, odgovorna je za dokumentiranje i osiguranje priznanja volonterskog doprinosa u postizanju ciljeva organizatora volontiranja), a imenuje ju organizator volontiranja.

Lokalna zajednica – zajednica koju određuje teritorijalna cjelina, u kojoj građani, posredstvom vlastitih i zajedničkih resursa, zadovoljavaju najveći dio svojih životnih potreba.

Organizacija civilnog društva – organizacijska struktura čiji članovi imaju ciljeve i odgovornosti od općeg interesa te djeluju kao posrednici između javnih vlasti i građana. Pojavljuju se u oblicima različitih pravnih osoba kao što su: udruge, zaklade, sindikati, političke stranke, vjerske zajednice, udruge poslodavaca. Udruge su najbrojniji oblik organizacija civilnog društva.

Organizator volontiranja – organizacija koja organizira volontiranje i u svoje aktivnosti uključuje volontere. Sukladno Zakonu o volonterstvu organizator volontiranja može biti udruga, zaklada, fundacija, vjerska zajednica, javna ustanova, turistička zajednica, državno tijelo i tijelo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanova kojoj je osnivač fizička osoba, ali samo u dijelu neprofitnih aktivnosti, i druga neprofitna pravna osoba koja organizira volontiranje.

Resursi – svi izvori, materijali, potencijali i drugi čimbenici dostupni u određenom okruženju, a čije povezivanje i korištenje, u kontekstu ovog vodiča, može pomoći zadovoljiti potrebe određene zajednice.

Ruralna zajednica – za potrebe ovog vodiča pojam se odnosi na geografsko područje s malim brojem stanovnika, nižom gustoćom naseljenosti, okolnim otvorenim prirodnim područjima, a koje je izvan neposrednog gospodarskog i društvenog utjecaja urbanih mjesta.

Udruga – svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja.

Volonter – fizička osoba koja svojom slobodnom voljom ulaže svoje iskustvo, znanje i vještine za dobrobit drugoga bez novčane nagrade.

Volonterska akcija – volonterska aktivnost koja u vrlo kratkom roku (od nekoliko sati do nekoliko dana) uključuje veći broj volontera u rješavanje konkretnih problema u zajednici za ostvarivanje određenih ciljeva. Volonterska akcija ima svoje faze utvrđivanja potreba, ciljeva, rezultata i proces praćenja provedbe i postignutog.

Volonterski program – program koji izrađuje organizator volontiranja, a kojim se utvrđuje potreba za uključivanjem volontera, vrsta aktivnosti, odnosno usluga, način i postupci pružanja usluga i drugi elementi od važnosti za provedbu programa volontiranja.

Volontiranje – dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili zajednice, a obavljaju ih osobe na način predviđen Zakonom o volonterstvu bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje.

Zajednica – skupina pojedinaca koji dijele zajedničke interese, potrebe, norme, vrijednosti, običaje, identitet, prostor ili druga obilježja kolektivne pripadnosti, npr. lokalna zajednica, vjerska zajednica, školska zajednica, gradska četvrt, žene okupljene u borbi za svoja prava, pripadnici treće životne dobi i sl.

POPIS LITERATURE

Begović, H. (2006.) *O volontiranju i volonterima/kama*, Zagreb: Volonterski centar Zagreb

Bruce A. Muller (1995.) *The Role of Rural Schools in Community Development: Policy Issues and Implications*, Journal of Research in Rural Education, Winter, Vol. 11, No 3, str. 163-172

Davies, A., Lockstone-Binney, L., Holmes, K. (2018.) *Who are the future volunteers in rural places? Understanding the demographic and background characteristics of non-retired rural volunteers, why they volunteer and their future migration intentions*, u: Journal of Rural Studies, Volume 60, str. 167.-175. Preuzeto s: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016716304776> (13. srpnja 2022.)

Johnson, T. (2021.) *Unique Challenges & Solutions for Rural Volunteers*, Knoxville: VolunteerPro. Preuzeto s: <https://volpro.net/unique-challenges-solutions-rural-volunteers/> (13. srpnja 2022.)

Kamenko, J., Kovačević, M., Šehić Relić, L. (2016.) *Volontiranje: prilika za nove kompetencije – vodič kroz inkluzivno volontiranje za organizatore volontiranja*, Osijek: Volonterski centar Osijek

Kamenko Mayer, J. i sur. (2019.) *Generacija za V, Zašto i kako organizirati volonterske programe u ustanovama odgoja i obrazovanja*, Osijek: Volonterski centar Osijek

Miljević-Ridički R., Pahić, T., Vizek Vidović, V. (2011.) *Suradnja roditelja i škole u Hrvatskoj: sličnosti i razlike urbanih i ruralnih sredina*, Sociologija i prostor 49 (2011) 190 (2). str: 165.-184. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/111207> (18. srpnja 2022.)

Narodne novine (2021.) *Zakon o volonterstvu. Pročišćeni tekst* (NN 58/07, 22/13, 84/21). Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/258/Zakon-o-volonterstvu> (4. srpnja 2022.)

Narodne novine (2008.) *Etički kodeks volontera* (NN 55/08). Preuzeto s <https://www.propisi.hr/print.php?id=8110> (4. srpnja 2022.)

Pavić-Rogošić, L. (2004.) *Naša zajednica naša odgovornost: priručnik za uspješno organiziranje lokalne zajednice*, Zagreb: ODRAZ – održivi razvoj zajednice

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., Ministarstvo poljoprivrede, 2015. Preuzeto s: <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-ver.-5.3.pdf> (4. srpnja 2022.)

Rural Volunteerism: Impacting Development and Sustainability (2018.) Dublin: Volunteer Ireland. Preuzeto s: <https://www.volunteer.ie/wp-content/uploads/2022/04/Rural-Volunteerism-Report.pdf> (18. srpnja 2022.)

Shrestha, B., Cihlar, C. (2004.) *Volunteering in Under-Resourced Rural Communities*, Final Report, Atlanta: Points of light. Preuzeto s: https://archives.iupui.edu/bitstream/handle/2450/588/101_RuralCommunities.pdf?sequence=1&isAllowed=y (18. srpnja 2022.)

Šmit, M. i sur. (2021.) *Vrline znanja: Škole kao pokretači zajednice – priručnik o organiziranju zajednice*, Osijek: „Slagalice“ – Zaklada za razvoj lokalne zajednice

United Nations Volunteers programme: *2022 State of the World's Volunteerism Report: Building Equal and Inclusive Societies*, 2021., str. 10.-11. Preuzeto s: https://swvr2022.unv.org/wp-content/uploads/2022/04/UNV_SWVR_2022.pdf (13. srpnja 2022.)

